

SPOMENIK SLOVENSKE OSAMOSVOJITVE

OB SPOMENIKU OSAMOSVOJITVI

Osamosvojitve je veliko in edinstveno dejanje slovenskega naroda. Podoba večernega dviga zastave na Trgu republike z vzneseno množico ljudi junija 1991 je še vedno močan spomin. Vendar pa osamosvojitve ni le enkratni dogodek z dvigom zastave, ampak so prav množica različnih dogodkov in gibanj skozi »čas in prostor« ter večletna prizadevanja številnih ljudi privedla do samostojnosti.

O SPOMINU IN SPOMINJANJU

Ponavljanje je izraz, ki je bil pri Grkih povezan s spominjanjem. Ponavljanje in spominjanje, dva glagola gibanja, vendar v nasprotnih smereh. Tisto, česar se spominjamo, je minilo, a se povratno ponavlja in na drugi strani se ponavljanje spominja. Zato ponavljanje osrečuje človeka, spominjanje pa ga dela nesrečnega (tako Kierkegaard).

»Memorial immemorial« / »spominski spomin« – kaj je spominski produkt, z drugimi besedami predmet, na katerega je spomin pritrjen oz. objekt, ki sproža »memory effect« se je spraševal Lyotard ob pripravi filma Bitka za Normandijo. Kaj je spomin? Kako se spominjamo? Namreč, spomin je selektiven; pozabljanje in cenzure so v procesih spominjanja. In zgodovino pisje kot veda ni nikoli končano, vedno je »na delu«, ali bolje »v delu«. In seveda imamo tudi spore med zgodovino in sedanostjo, sedanost je v številih (naelektrenih) kratkih stikih s preteklostjo, vendar moramo konstruktivno oblikovati prihodnje.

O UMESTITVI SPOMENIKA

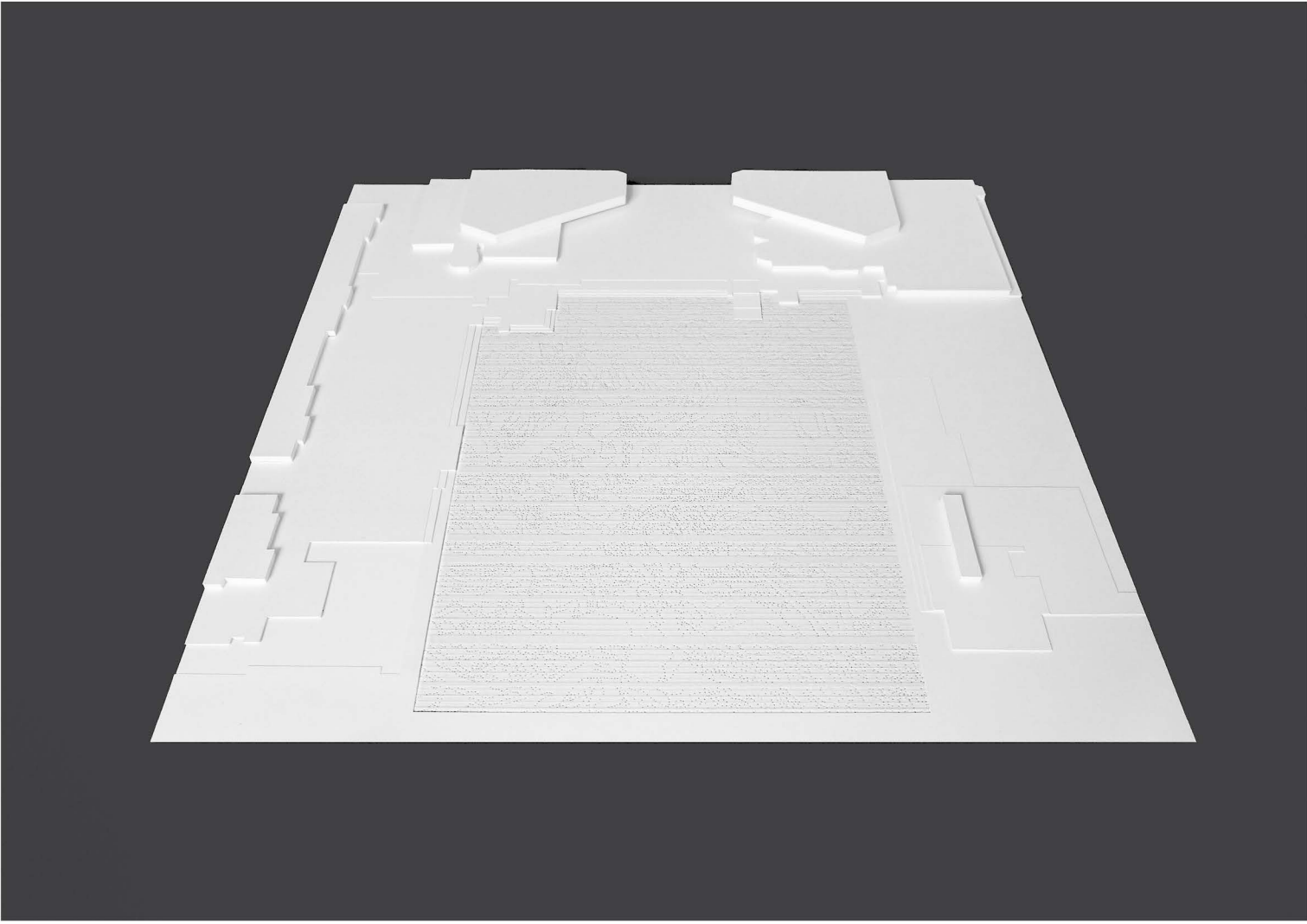
Kiparstvo je imelo v preteklih stoletjih določene funkcije – votivne, spominske, didaktične, dekorativne. Spomeniki so bili namenjeni spominjanju in so bili (oz. naj bi bili) materialna vez, ustvarjena, da preko nje preteklost biva v sedanjosti in prihodnosti. Komemoracijske prakse in številne aktivnosti (proslave) poskrbijo, da tako spomenik kot tisto, kar obeležuje, postaneta živo tkivo – seveda v najboljšem primeru – neke državne, socialne skupnosti. Vendar je kip v XX. stol. »prehobil« dolgo in vijugasto pot: od figure do objekta, od volumna do prostora, od vertikale do horizontale. Danes pa se – ob izgubi privilegirane pozicije v komemorativnih ambientih – bori za svoje preživetje v uniformiranem, utilitarnem in komercializiranem prostoru mesta. Vendar ta boj izgublja, zato se nam je zdelo še toliko pomembneje odzvati se in sodelovati na tem pomembnem natečaju.

Trg republike je prostor velike arhitekturne ideje, ki je v mestu odprla neko novo dimenzijo, ki je Ljubljana in njeni ljudje do takrat niso poznali. Ni naključje, da so si osamosvojitveni dogodki za svoj prostor izbrali prav ta prostor kompleksnosti in odprtosti, monumentalen prostor za množico, za proslave (in za proteste), prostor svobode in tudi miru.

Izbira prostora za spomenik slovenski osamosvojitvi se zato zdi prava, vsak naslednji korak k opredelitvi mikrolokacije pa težka, morda nemogoča naloga. Vsaka nova javna plastika

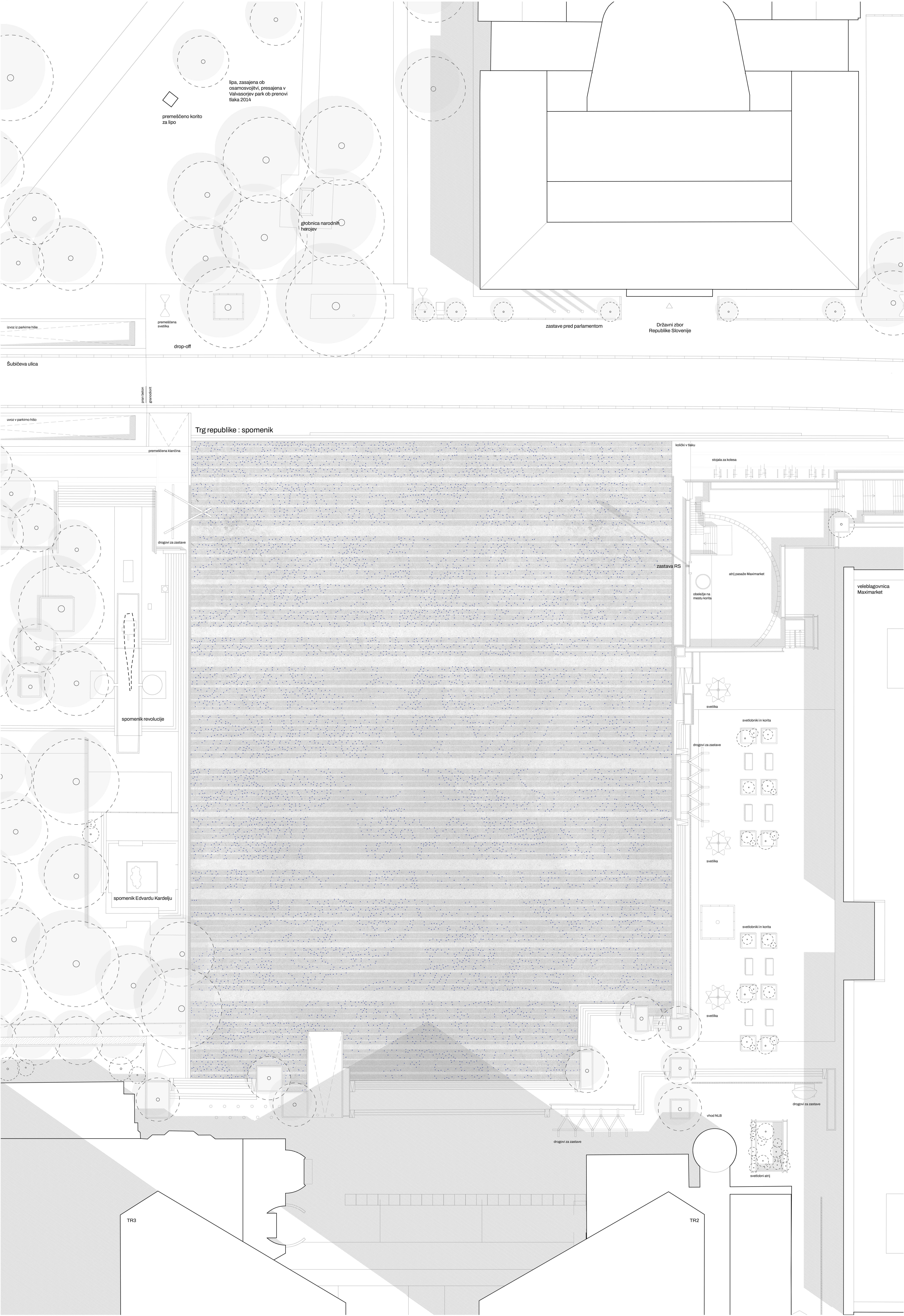
bo v prostoru, ki je bil sam po sebi zasnovan kot trg-spomenik revoluciji, vsaj v začetku neizbežno delovala tuje. Osrednja ploščad Trga republike je »zgrajena« iz praznega prostora, ki ga obdaja mehek, a jasno določen rob. Gre pravzaprav za prostorsko in kompozicijsko kompleksen sestav prehodov, stopnišč, kiparskih del, podestov, klančin, visokih svetilk, atrijev, korit z grmovnicami in drevesi.

Odločitev o umestitvi novega spomenika na mesto, kjer trenutno stoji zastava, se na prvi pogled zdi razumljiva in simbolno podprta. A do tega zatečenega stanja je vodila pot številnih kompromisov, njen rezultat pa je simbolno in vsebinsko vprašljiv. Improvizirano korito za lipo, zdaj podstavek za zastavo, je bilo v dnevih pred razglasitvijo samostojnosti prostorsko neustrezno umeščeno v atrij, ki vodi do pasaže ob veleblagovnici.

Namesto umestitve novega volumna na to nevalgično točko prav v natečaju vidimo priložnost za de-konstrukcijo in simbolno prestavitev ogrodja, ki je ob osamosvojitvi nosilo lipo, in priložnost za prestavitev zastave na ustrenejše mesto.

Bolj kot mesto (točka) lipe in zastave je po našem mnenju nosilec spomina v resnici trg, torej odprt prostor trga. Prostor, ki je kot osrednji državni trg sam po sebi simbol skupnega, demokracije in ljudi, ki so pospremili prvi dvig slovenske zastave. Ne vertikalna forma (»erekcija«, simbol moči) ampak horizontalen prostor, nehierarhičen prostor, odprt in demokratičen prostor osrednjega trga v Republiki Sloveniji vidimo kot tistega, kamor naj se umesti - torej »izriše« - kip v horizontalni površini in v točkahstih linijah: decentralizirana risba, vrtinec in krogotok linij, črtnih gibanj in množice točk.

TRG : BOLJ KOT MESTO / TOČKA LIPE IN ZASTAVE JE PO NAŠEM MNENJU NOSILEC SPOMINA TRG, TOREJ ODPRT PROSTOR TRGA REPUBLIKE, KI JE KOT OSREDNJI DRŽAVNI TRG SAM PO SEBI SIMBOL SKUPNEGA, DEMOKRACIJE IN LJUDI.

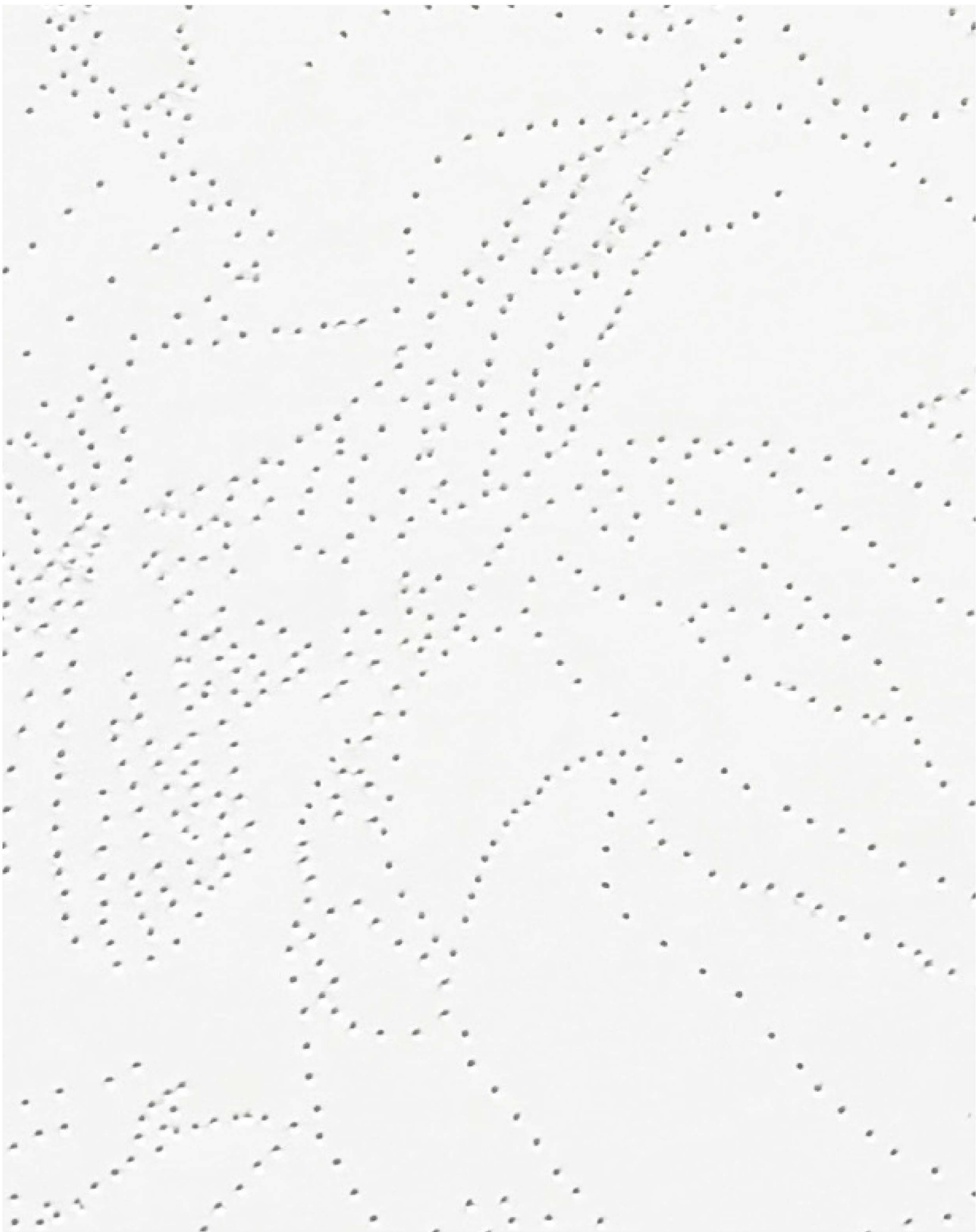
MNOŽICA KOT DECENTRALIZIRANA RISBA, VRTINEC IN KROGOTOK LINIJ, GIBANJ IN MNOŽICE TOČK (Cyril Porchet - Crowd)

Ko nekam postavimo skulpturo, se takoj (in na novo) zastavi vprašanje o prostoru kot celoti ter ujemanja in/ali neujemanja s prostorom, v katerega je kip, v tem primeru spomenik, postavljen. Zato je tu ključen odnos (ne le stik) med skulpturo in Ravnikarjevo arhitekturo trga.

Naša imaginacija ideje spomenika samostojnosti je horizontalna skulptura, ki je vpisana in bo na koncu v-koreninjena v kontekst obstoječega prostora. Zato ni popolnoma samostojna (ni na praznem prizorišču ali brez konteksta), niti ni »osamosvojena«, saj se zaveda in ohranja številne plasti prostora trga (in njegovega časa) ter upošteva in vključuje številne obstoječe elemente.

Sicer pa je danes zelo pomembno tudi slednje: odnosi, relacije so v jedru sodobnih form umetnosti, enako kot so tudi v sodobnih političnih artikulacij in različnih oblik demokracije. »Relacijsko« umetniško delo ima več značilnosti: prostorskost, prehodnost, »walk in«, interaktivnost, ni zaprto, je odprto, pa časovna komponenta, »percepcija« v času, takšna, ki hodi. In seveda tudi dematerializacija, torej umetniško delo brez mase, brez objekta, telesa: spomenik kot prostor, platforma za različne nove dogodke.

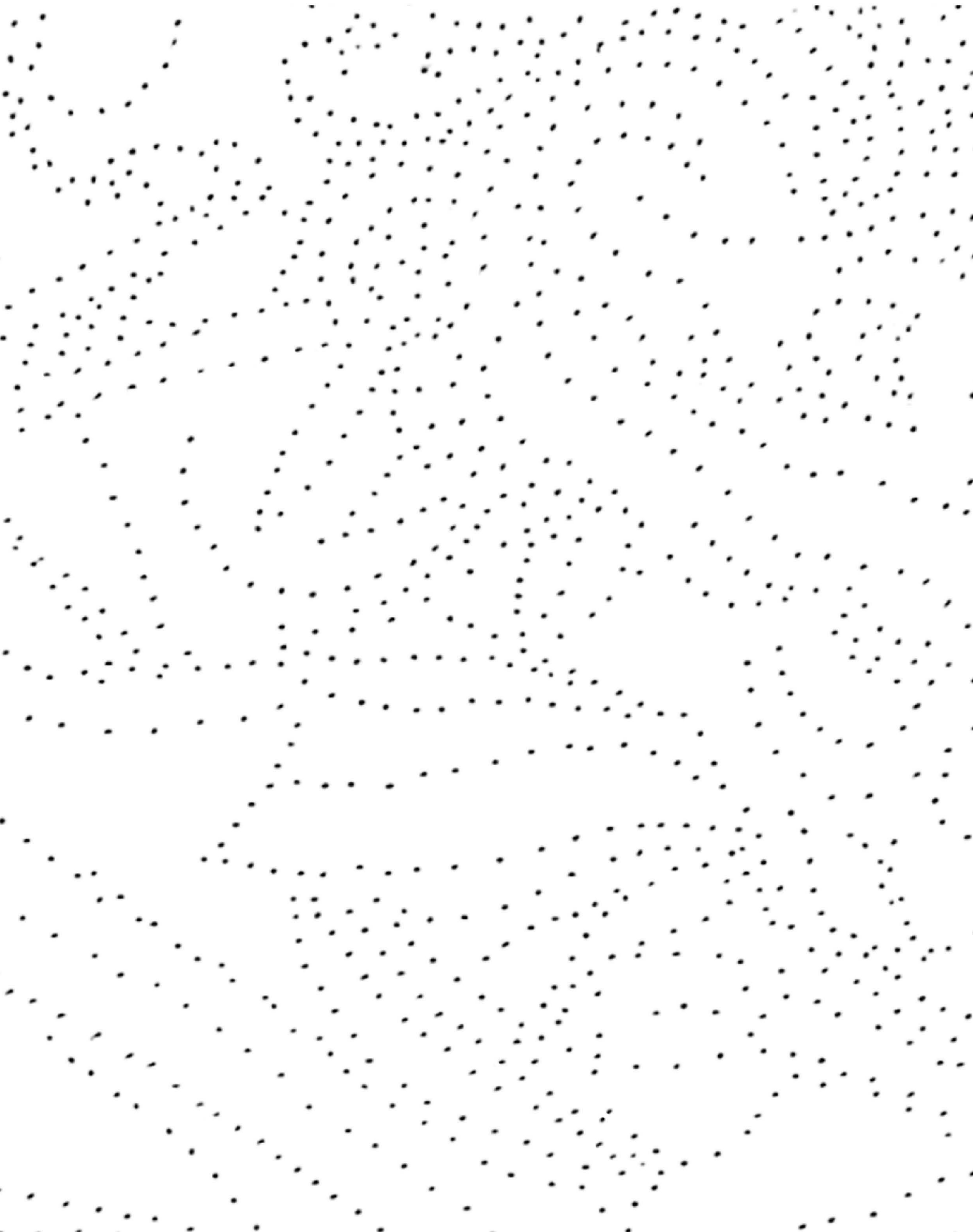
Ponovimo: bolj kot mesto – točka – lipe in zastave je po našem mnenju nosilec spomina trg, torej odprt prostor Trga republike. To je prostor, ki je kot osrednji državni trg sam po sebi simbol skupnega, demokracije in ljudi, ki so pospremili prvi dvig slovenske zastave. Vanj se »v-riše« kip v horizontalni površini in v točkastih linijah, vzorec gibanja, ki predstavlja ljudi in množico, tudi množico preteklih dogodkov, protestov in gibanj, ki so pripeljali do osamosvojitve.

ROČNO PERFORIRANA POVRŠINA

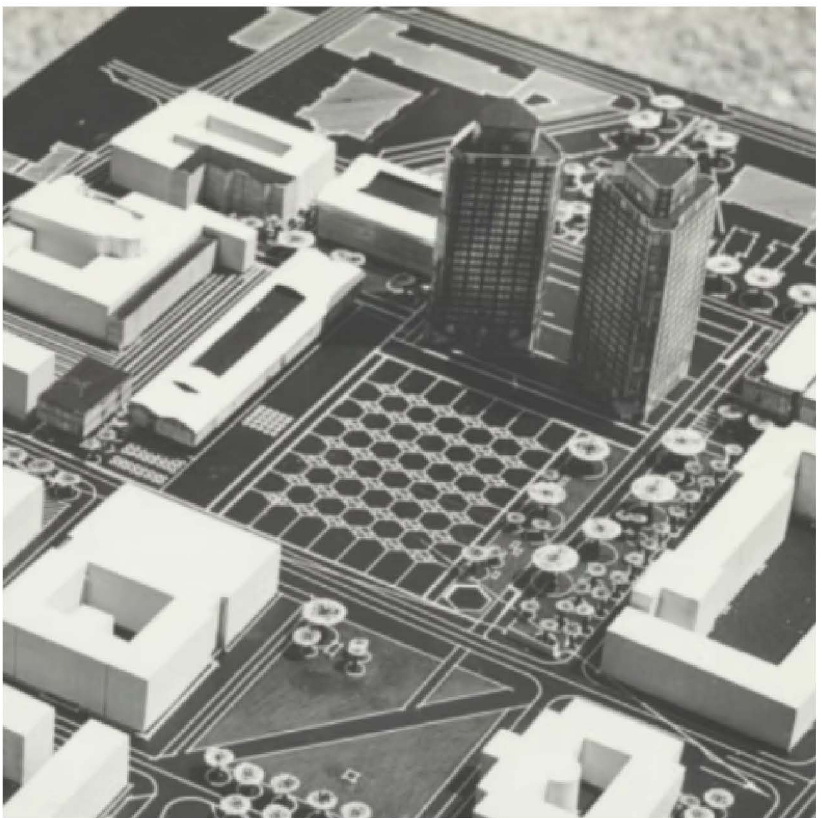

LINIJE POTI IN TOČKE KORAKOV

POSTOPEK DIGITALIZACIJE IN RASTERIZACIJE

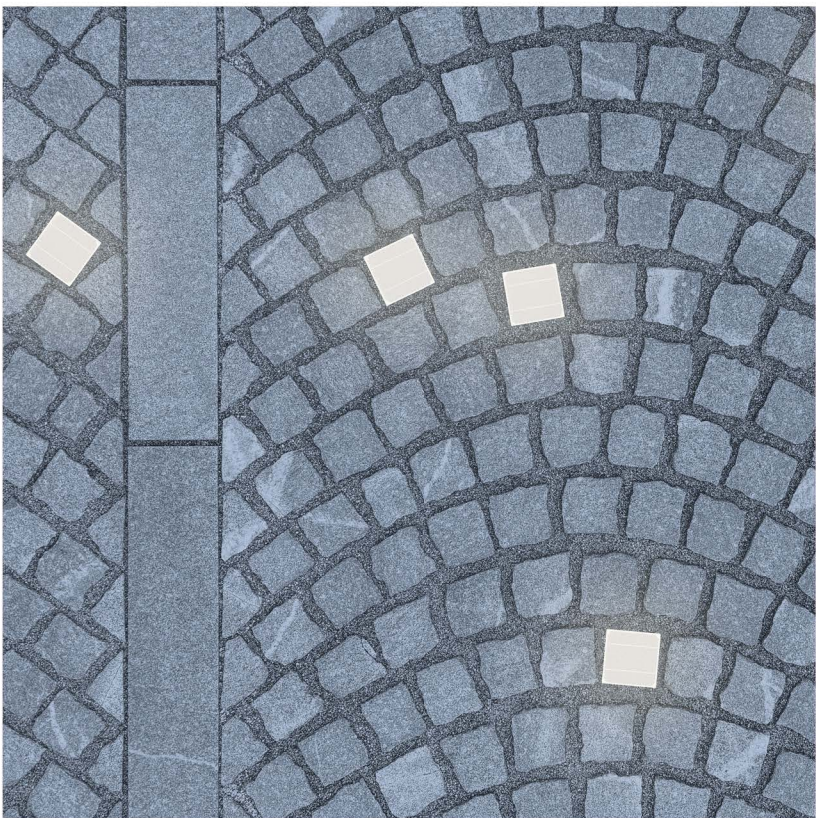
MATERIALIZACIJA IN IZVEDBA INTERVENCIJE V TLAKU

MAKETA VARIANTNE REŠITVE Z ZARISANIM VZORCEM V TLAKU

Iz Ravnikarjevih arhivskih načrtov in skic je razvidnih več testov tlakovanja velike površine trga, ki imajo ob različnih načinih delitve tlaka in vzorčenja z linijami, romboidi, šestkotniki, itd. skupno težnjo k vzpostavitvi velikega, odprtega, enotno oblikovanega trga. Obstoječi tlak, ki je nastal ob prenovi ploščadi leta 2014, interpretira eno od zasnov. Kljub temu, da je bila s prenovo dosežena bistvena izboljšava – umik površin za mirujoč promet z območja trga – pa nov tlak (ne-originalen tlak), soočen z novimi robnimi pogoji, mestoma naleti na "ovire". Natečajni predlog interpolira z obstoječim tlakom. Čeprav so kocke menjane »ena za eno«, je za poseg v tlak pomemben predvsem trg kot celota.

Gre torej za menjavo granodioritnih kock na površini trga z novimi, unikatno izdelanimi steklenimi kockami po predlaganem vzorcu. Proces vgrajevanja novih kock poteka v več korakih. Začne se z markacijo, označevanjem posameznih kock, ki tvorijo celoto vzorca, s prekrivnim premazom. Postopek markacije je izveden in-situ, je odprt javnosti in vključuje skupnost, ki bi lahko sodelovala v procesu (npr. študenti povezanih študijskih smeri). V drugem koraku steče proces menjave

AVTONOMNE SOLARNE KOCKE SO TOČKOVNO VSTAVLJENE V OBSTOJEČ TLAK

označenih kock, ki tvorijo celoto vzorca. Označene kocke so odstranjene iz strukture tlaka in nadomeščene s steklenimi. Poleg posamezne kocke je odstranjena obodna fugalna masa, nova kocka pa je zalita na novo, z enako fugalno maso (ROMPOX D2000, 2-komponentna epoksi masa), ki zagotavlja optimalno vpetje nove kocke v obstoječo strukturo tlaka (raztezki). Z uporabo istega proizvoda za izdelavo fug se prav tako minimalizira odstopanja barvnih in teksturnih odtencev starih in novih fug.

Tovrstna vgradnja novih steklenih kock je pomembna iz dveh vidikov: točkovni posegi z umeščanjem avtonomnih kock omogočajo ohranjanje obstoječega tlaka, brez večjih gradbenih posegov. Obstoječ tlak je relativno nov in solidno izveden, menjava kock posega zgolj v zgornji, finalni sloj, medtem ko se vsi sloji pod njim (malta, betonska plošča, toplotna izolacija, hidroizolacija, konstrukcijska plošča...) ohranjajo brez posega. Poleg tega je proces menjave po modusu »kocka za kocko« na trgu lokacijsko omejen, kar omogoča delovanje in uporabo večine trga tekom celotnega procesa izvedbe.

AVTONOMNA SOLARNO NAPAJANA SVETLOBNA KOCKA

TESTNO ULITO STEKLENO OHIŠJE

Avtonomna solarno napajana svetlobna kocka je zasnovana kot energetsko neodvisen svetlobni in komunikacijski modul, namenjen trajnemu delovanju v zunanjem prostoru brez priklopa na električno omrežje. Ker namen kocke ni osvetljevanje, temveč zgolj nežen orientacijski sij, je svetlobno telo zasnovano brez uporabe standardnih baterij, kar bistveno izboljša potrebo po vzdrževanju in možnost dolgoročne uporabe v javnem prostoru.

Kompaktna zasnova z zunanjimi merami 60 × 60 × 60 mm in ohišjem iz 2 mm nerjavečega jekla zagotavlja visoko mehansko odpornost. Zgornji pokrov je izdelan iz 5 mm kaljenega stekla z visoko prepustnostjo svetlobe in pokriva celotno površino kocke, kar omogoča enakomerno svetlobno difuzijo. Pod protizdrsko obdelan steklen pokrov je nameščen visoko učinkovit fotovoltaični modul velikosti 45 × 45 mm, ki sprejema sončno energijo. Shranjuje jo v naprednem hibridnem kondenzatorskem hranilniku energije z dolgo življenjsko dobo, ki omogoča več 10-letno število ciklov v pričakovanem območju letnih in zimskih temperatur, kjer klasične Li-Ionske baterije odpovejo. Kapaciteta hranilnika bo dimenzionirana tako, da bo zagotavljala avtonomijo delovanja tudi v obdobjih zmanjšane sončne obsevanja.

Svetlobni sistem bo zasnovan na varčni tehnologiji LED tako, da bo zagotavljal

homogeno osvetlitev zgornje ploskve brez vidnih točkovnih virov. Svetlobni elementi bodo omogočali več režimov delovanja glede na vremenske razmere. Svetlobna intenziteta bo elektronsko krmiljena in prilagojena energijskemu stanju sistema. Svetilnost (2 lm) je prilagojena zaznavi svetlobnega vzorca: posamezna kocka oddaja opazen, a blag sij, ki ustvarja vtis množice rahlo sijočih točk pred zaznavo posameznih točk.

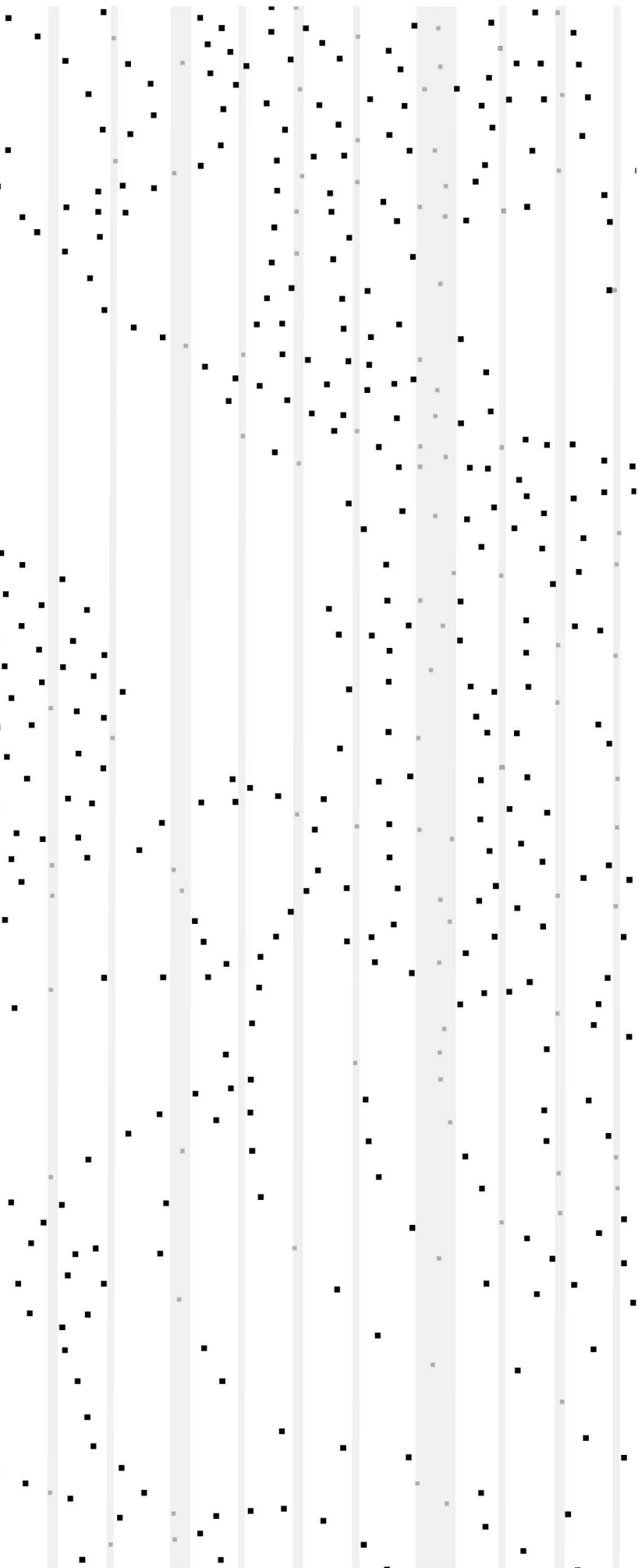
Z avtonomnimi kockami prek radijskega signala upravlja centralni sistem, kar omogoča avtomatiziran protokol delovanja (npr. vklop, izklop, nivo svetilnosti, max. poraba shranjene energije, letni način / zimski način delovanja itd.). Ob upoštevanju stanja pripravljenosti in osnovnega nočnega sija lahko kocka brez sončnega polnjenja deluje skoraj 20 dni, kar omogoča zanesljivo delovanje tudi v daljših obdobjih slabe osvetlitve ali goste megle.

S senzorjem premikanja je mogoče steklene kocke prilagoditi interaktivni rabi. Avtonomne kocke se na gibanje pešcev in kolesarjev na trgu odzovejo z jakostjo svetlobe. V primeru zaznave pešca ali kolesarja v bližini se sij iz 2 lm poveča na 10 lm, kocke pa si ob tem pošljejo signal in v (svetlobno) reakcijo sprožijo sosednje avtonomne kocke.

Celoten sistem bo zasnovan tako, da bo povprečna dnevna proizvodnja energije presegala povprečno porabo. Presežek energije bo shranjen in uporabljen za nočno delovanje ter za delovanje v neugodnih vremenskih razmerah. Koncept temelji na preverjenih tehnologijah zajema, shranjevanja in upravljanja energije, kar omogoča tehnično izvedljivost in možnost nadaljnje optimizacije v fazah razvoja. Gre pravzaprav za poznano rešitev, sorodno tudi širše uporabljenim izvedenkam (npr. vrtna svetilka s PV modulom), ki z modifikacijo tehnične rešitve in materializacijo »ohišja« kocke postanejo unikaten izdelek.

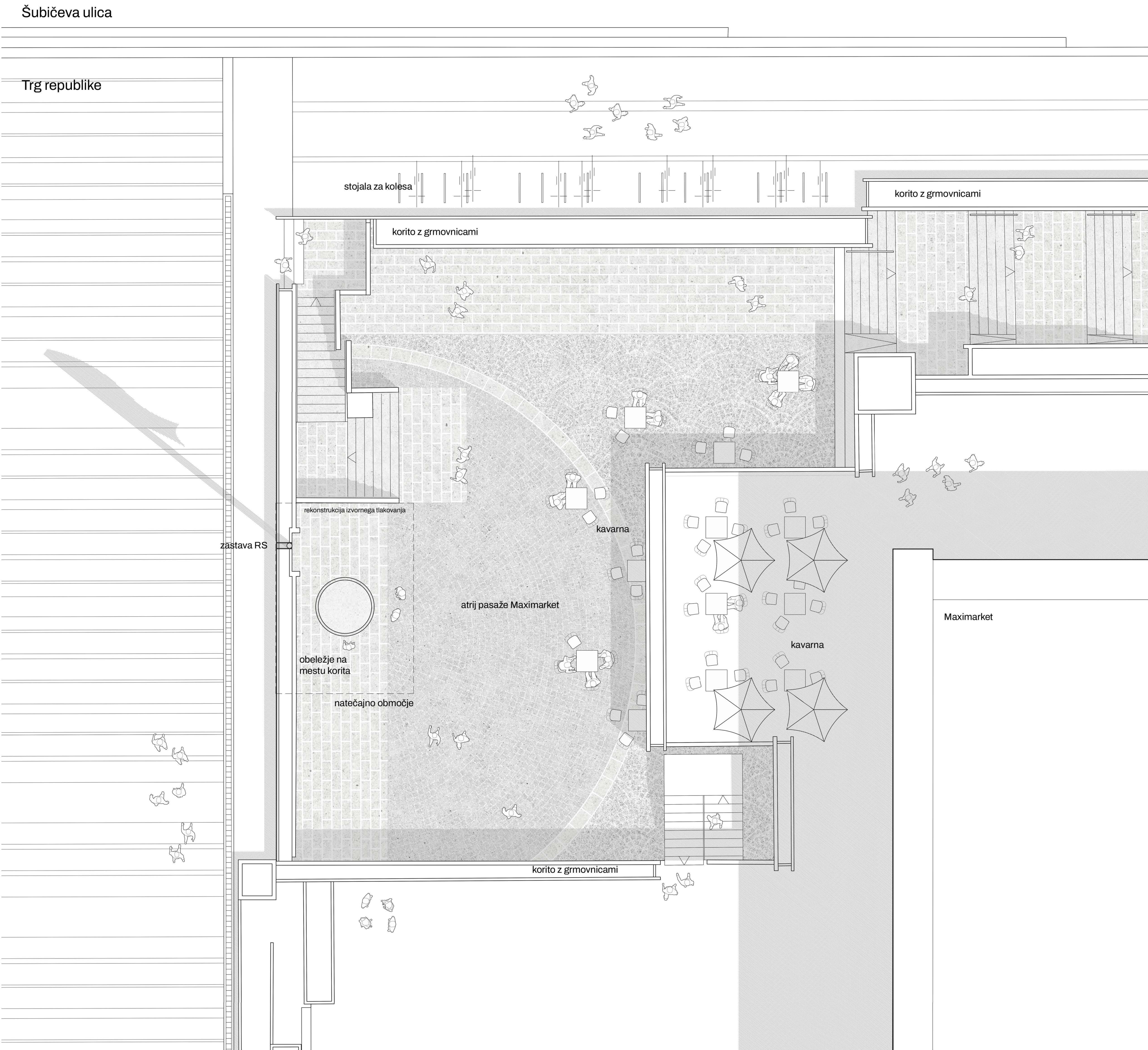

VEKTORIZACIJA IN PRILAGODITEV OBSTOJEČEMU TLAKU

ATRIJ : JE RAZBREMENJEN KORITA ZA LIPO, KI VOLUMENSKO NEUSTREZNO POSEGA V NJEGOVO PROSTORSKO ZASNOVO. ZASTAVA JE PREMEŠČENA V ZAREZO V BETONSKEM KORITU, MESTO LIPE PA JE SIMBOLNO OZNAČENO S SPOMINSKO PLOŠČO.

TLORIS ATRIJA PASAŽE MAXIMARKET, M 1:100

REKONSTRUKCIJA SEVERNEGA ATRIJA PASAŽE MAXIMARKET

KORITO ZA LIPO (DANES PODSTAVEK ZA ZASTAVO?) NEUSTREZNO POSEGA V PROSTORSKI SESTAV ATRIJA

V dneh pred osamosvojitvijo je bilo v namen izvedbe protokola za "slovesno promocijo Slovenije" ob uradni razglasitvi samostojnosti hipoma izvedena ureditev prostora za zastavo in korita za lipo. Talna ureditev prostora za zastavo je bila odstranjena ob prenovi tlaka ploščadi 2014, lipa presajena v Valvasorjev park, drog z zastavo pa premeščen v drevesno korito. Če je lipa s tem dobila primernejše mesto v parku ob parlamentu, je prestavitev zastave v improvizirano drevesno korito prostorsko neustrezna in simbolno plemična. Dostop do zastave v primeru izvedbe ceremonialov vodi kar preko linije korit za grmovnice, s hrbtne strani pa nekdanje drevesno korito posega v atrij in ga prostorsko bremeni, kar navsezadnje ni v skladu z Ravnikarjevo zasnovo. Uporaba istega nabora materialov in skoraj enakih detajlov poseg v atrij iz 1991 še dodatno izneveri.

Iz arhivskih fotografij je razvidna raba atrija pred umestitvijo korita, ko sta bila oba robova namenjena zunanjemu delu lokalov. Leva stran danes ni niti v uporabi niti ni prostorsko-ambientalno povezana s preostalim delom atrija, nekdanje drevesno korito pa deluje kot nekaj, kar bi bilo potrebno ob presaditvi lipe popraviti. V natečaju vidimo priložnost za de-konstrukcijo ogrodja korita in rekonstrukcijo izvornega atrija. Korito in mesto zastave iz leta 1991 razumemo kot nekaj začasnega, kot kuliso, ki je v takratni situaciji hipoma vzpostavila prostor za izvedbo protokola. Korito je lipa zapustila že pred desetletjem,

ATRIJ JE (BIL?) TAKO PROSTOR ZADRŽEVANJA KOT KRIŽIŠČE ŠTEVILNIH POTI

drog za zastavo pa je bil vanj umeščen z veliko mero improvizacije.

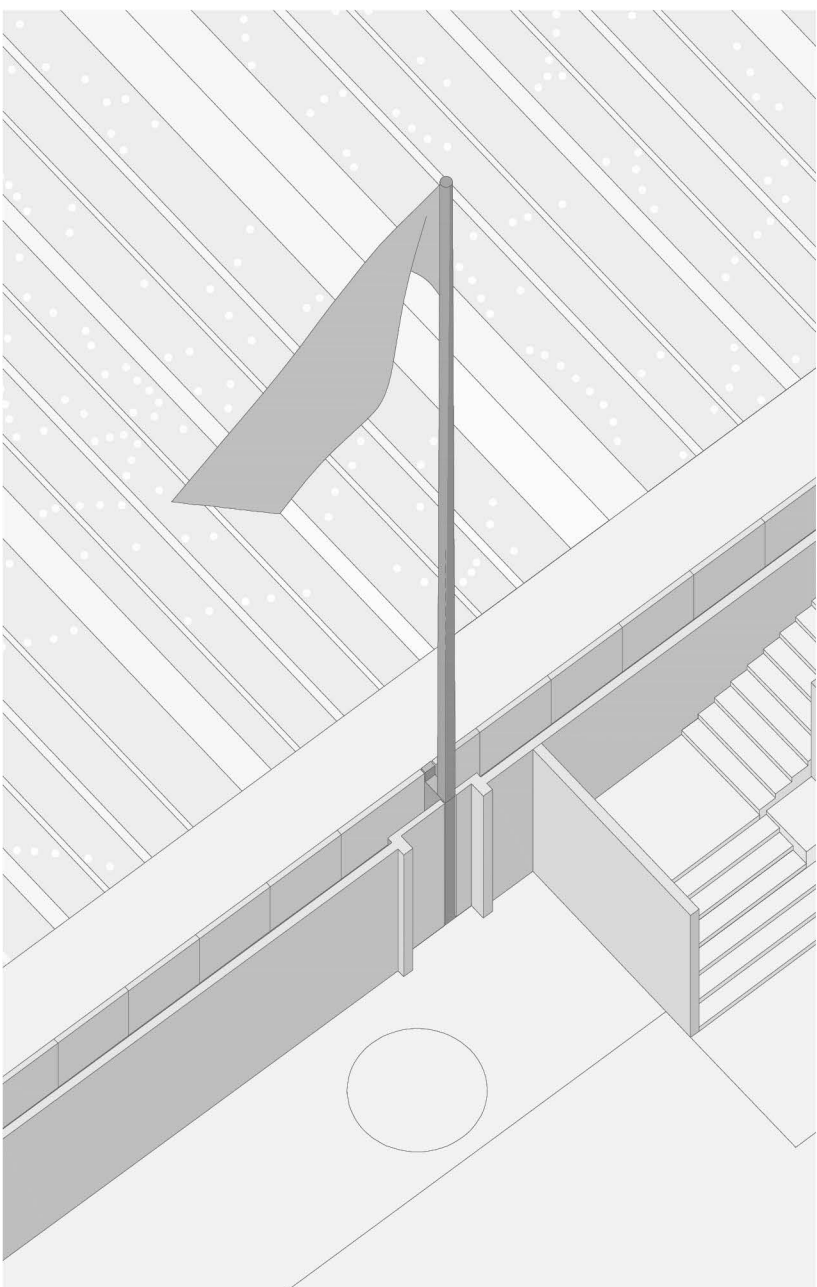
Predlagamo, da se de-konstruiran material korita premesti v park k lipi. Materialni ostanki tako na eni strani označijo trenutno neoprijemljiv simbolni pomen lipe, ter na drugi izhajajo iz nujnih premislekov o ohranjanju in ponovni rabi, vključevanju plasti in re-tematiziranju ostankov, »ruševin«, kar je zarisoval in/ali odkrival tudi arhitekt Ravnikar na Trgu Republike in pri Ferantovih vrtovih.

Nekdanje mesto lipe, ki še vedno nosi simbolni pomen, je označeno s talnim obeležjem. Prostor ob njem se sprost prvotnega programa gostinskega vrta in z grmovnicami ob betonskem zidu postane kulisa dogajanja v atriju. Severni vhod v pasažo Maximarket se torej približa prvotnemu stanju.

RAZSTAVLJENO IN PREMEŠČENO KORITO, KI OZNAČUJE MESTO LIPE

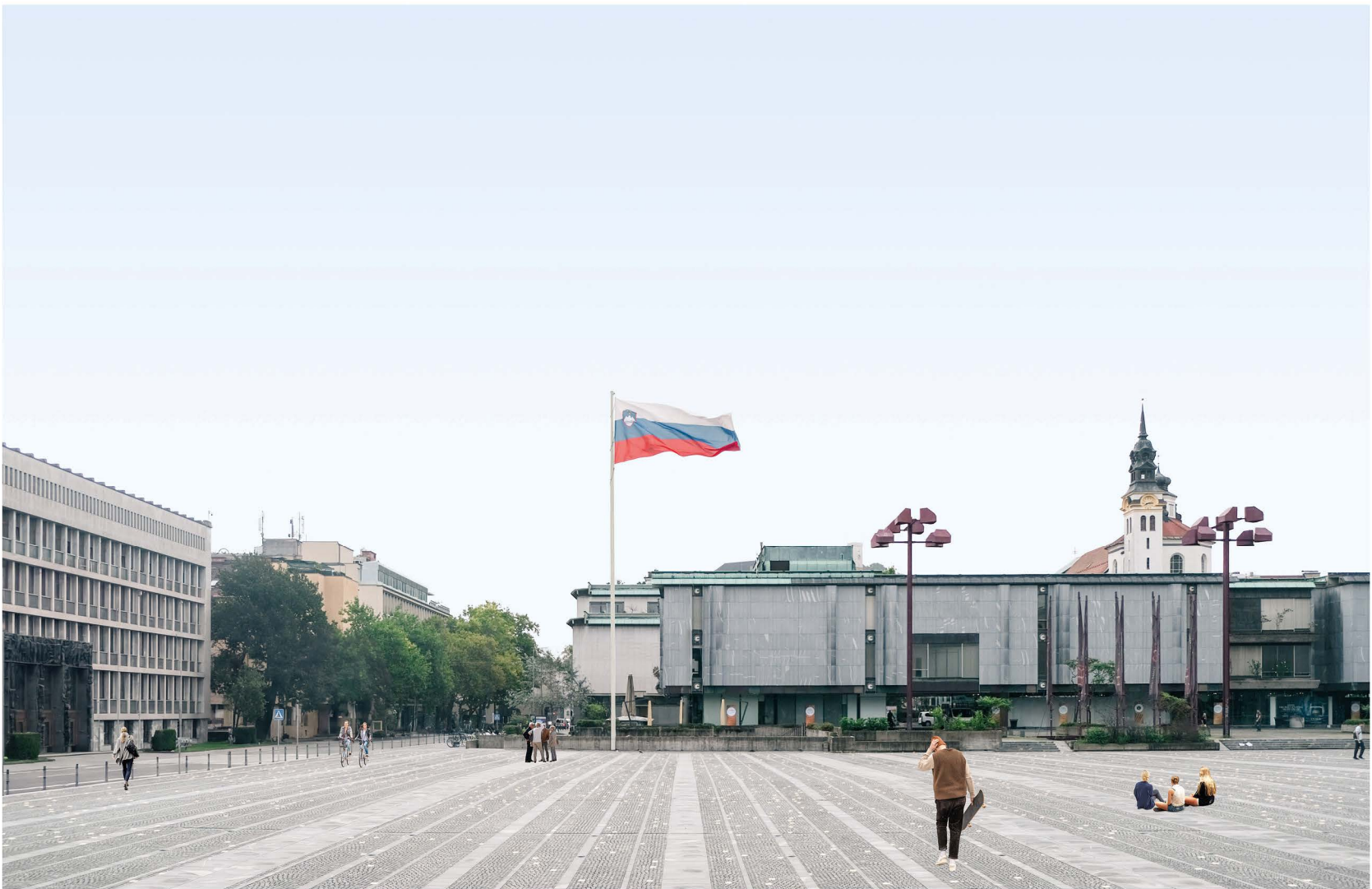
UMESTITEV ZASTAVE

ZASTAVNI DROG JE UMEŠČEN V ZAREZO V ŠIRINI OBSTOJEČEGA BETONSKEGA KORITA

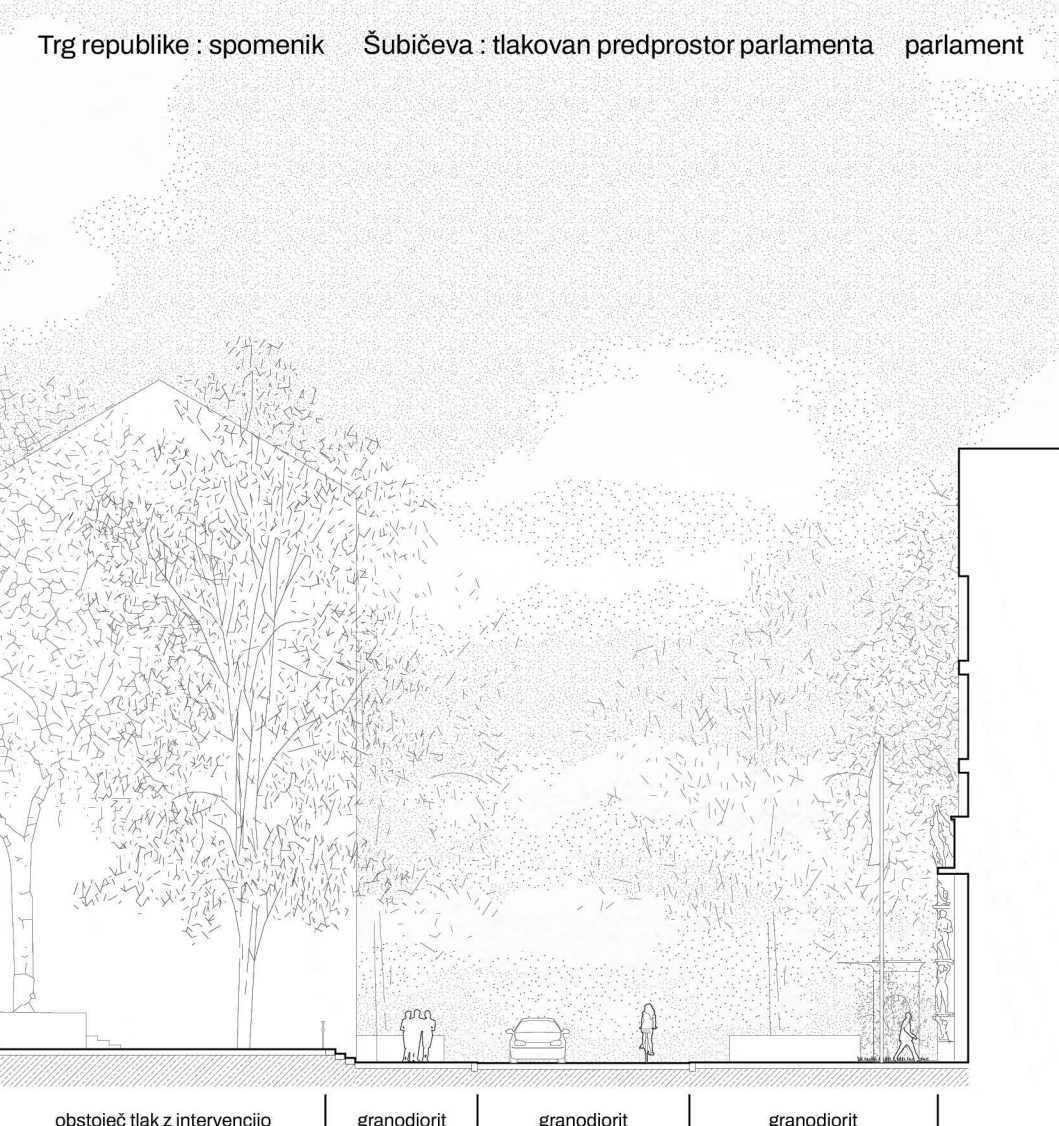
Rekonstrukcija atrija ponuja priložnost ponovnega premisleka o ustreznem mestu za drog s slovensko zastavo. Čeprav je mogoče v kontekstu Trga republike najti tudi prostorsko ustreznije mesto za zastavo, je potrebno koherentno brati tudi simbolna izhodišča, predvsem v povezavi do mesta prvega dviga slovenske zastave. V kompleksnem kontekstu predlagamo umestitev zastave na sam materialni rob trga, v os linijskega korita, ki deli površino trga od etažo nižjega atrija.

Drog za zastavo v eni potezi prekine betonsko korito in vzpostavi svojo prezenco tako v odnosu do trga kot tudi do atrija. Nov prostorski element se po prereznem profilu uravna, materialno pa loči od obstoječega betonskega korita. Kovinski zastavni drog je s tem jasno pripet na površino trga, hkrati pa prostorsko vanj ne posega. Vznožje zastavnega droga se nadaljuje do tal atrija, pri čemer je detajl umeščanja novega droga enak vznožju na strani trga in soroden okrogli talni plošči, ki označuje mesto lipe: nov element je v obeh primerih umeščen v ravnino obstoječega betona, od katerega se v razmaku senčne fuge loči v materialu.

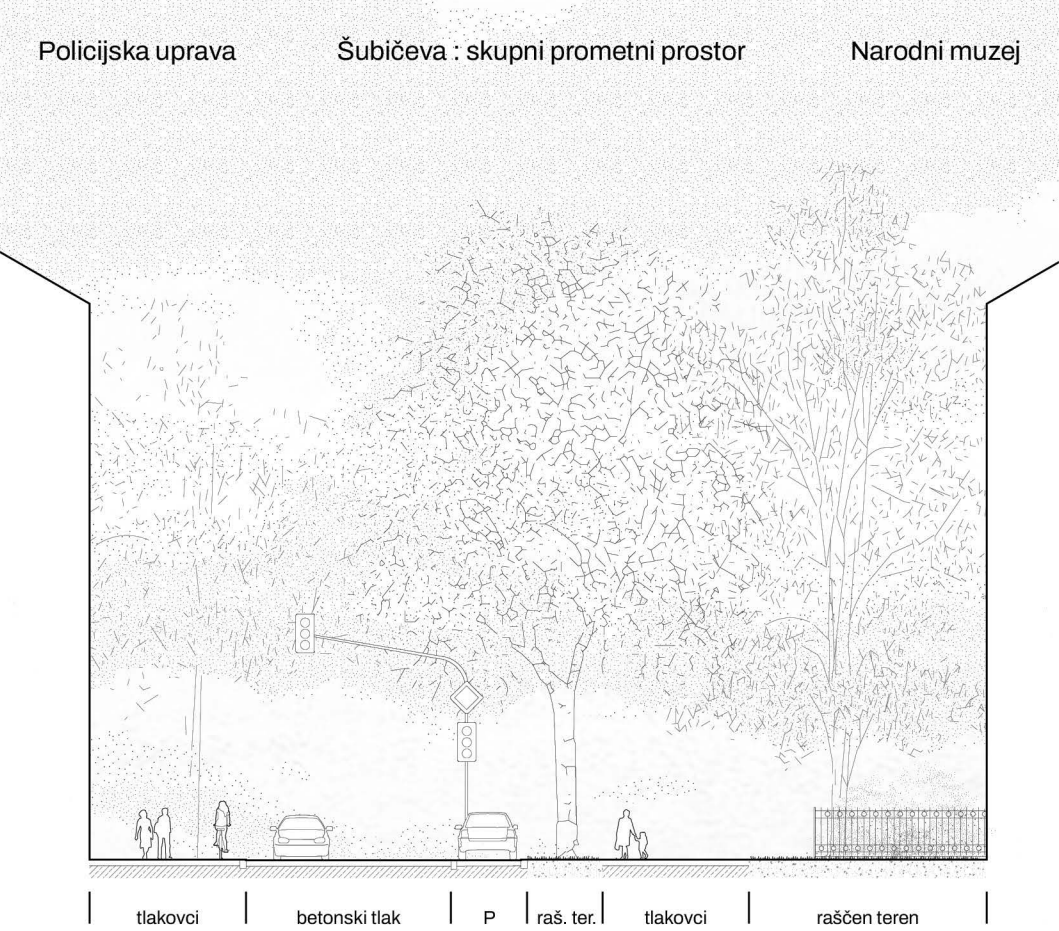

ŠUBIČEVA ULICA : MENJAVA TLAKA PRED PROČELJEM PARLAMENTA VZPOSTAVI GLOBLJI PREDPROSTOR. VOZNI PASOVI SO PREUREJENI V SKUPNI PROMETNI PROSTOR, KI DAJE PREDNOST PEŠCEM IN KOLESARJEM.

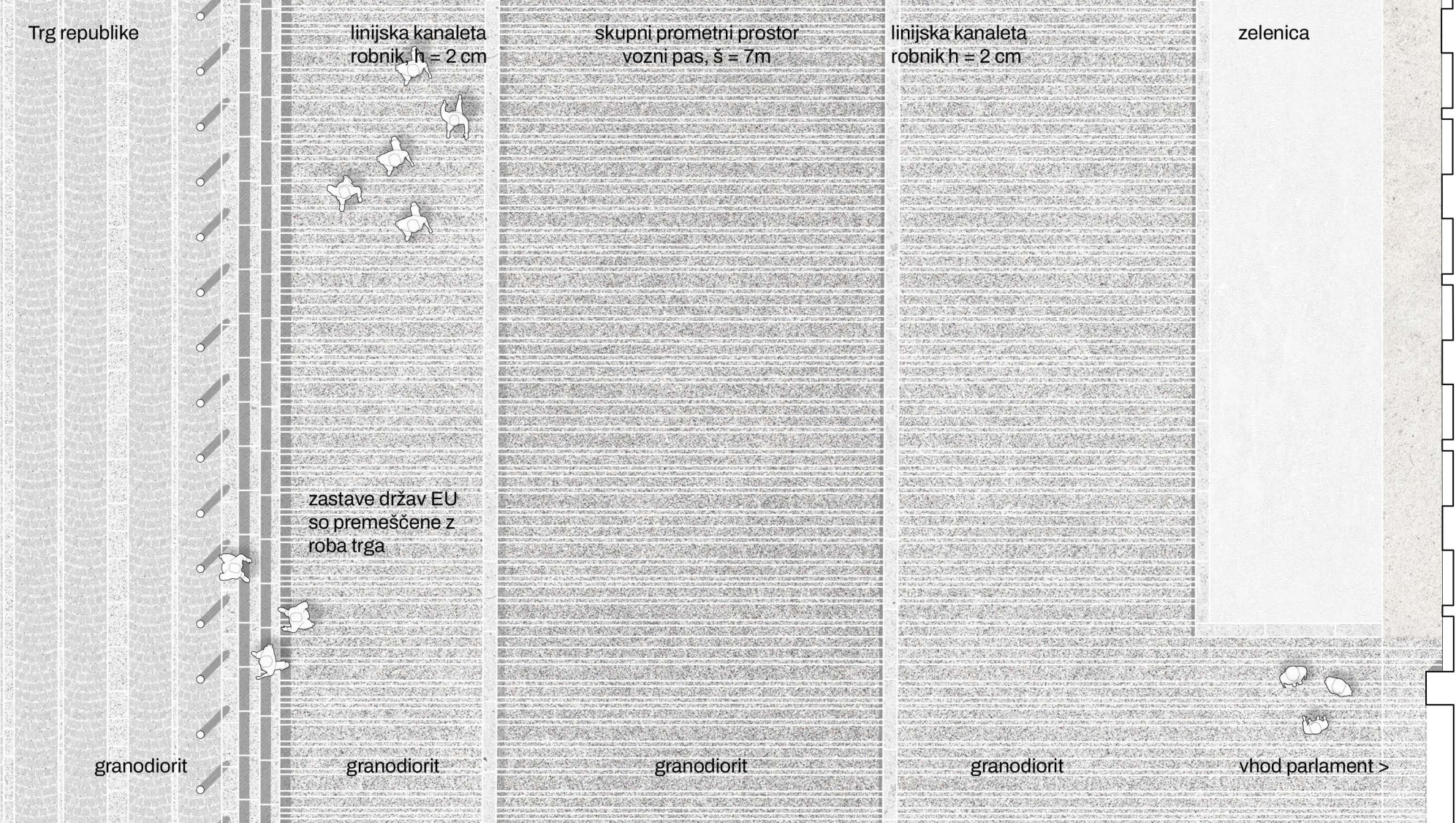

ULIČNI PROFIL ŠUBIČEVE ULICE, OBMOČJE TR IN PARLAMENTA, M 1:250

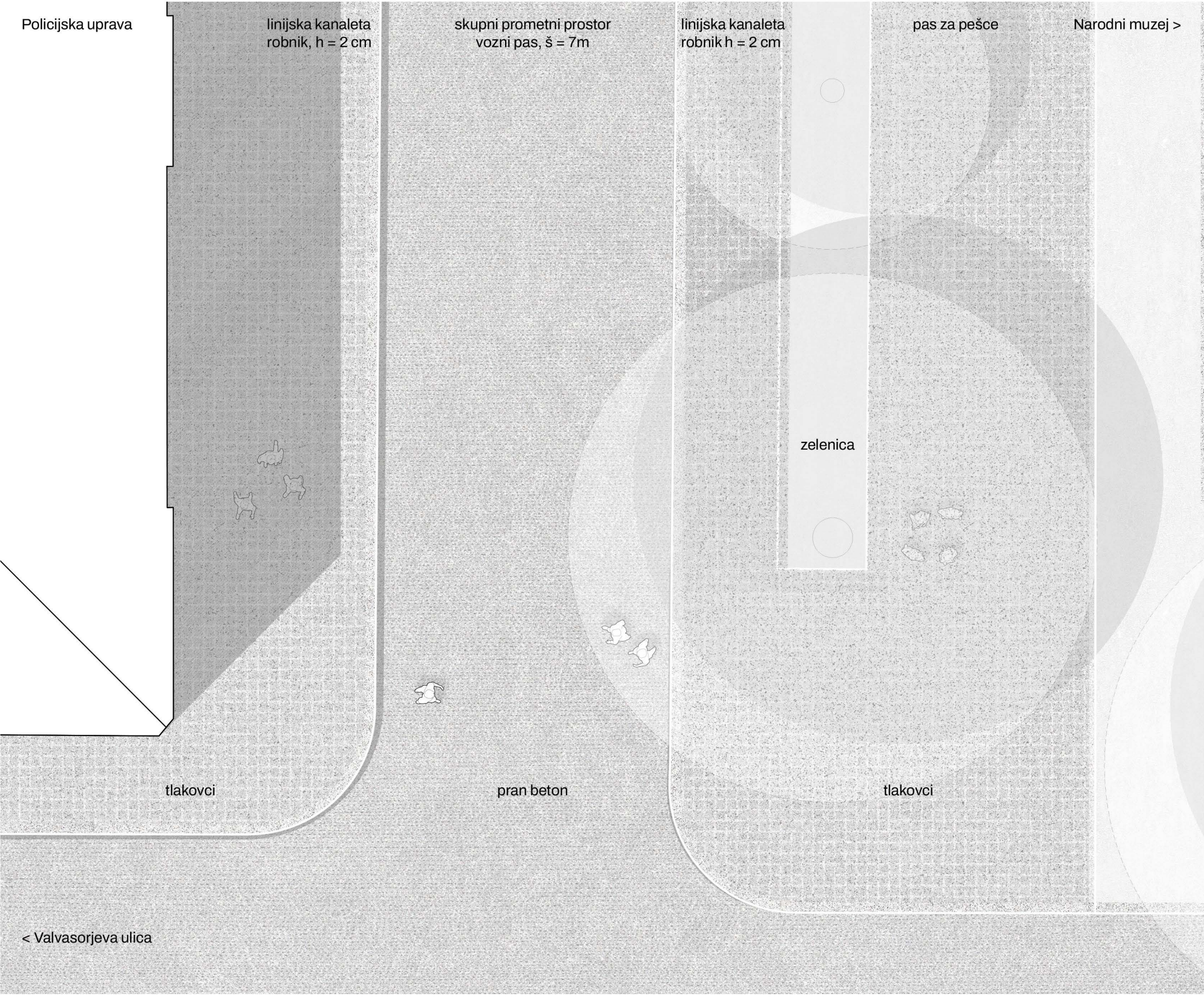
Cilj preurejanja Šubičeve ulice je »manj ceste, več ulice«. Ulice, ki za razliko od običajne mestne ulice povezuje pomembnejše državne prostore in stavbe, in ulice, ki je v prvi vrsti odprt javni prostor, primarno namenjen pešcem in kolesarjem. Preurejen ulični tlak pred parlamentov vzpostavi ustrezen predprostor večjega merila, ki se v zamiku nadaljuje v prostor Trga republike. Urejanje uličnega profila in tlakov izhaja iz izkušenj preureditve Slovenske ceste. To razumemo kot osrednjo mestno programsko-povezovalno os, medtem ko je Šubičeva ulica poleg pomembne mestne povezave tudi državniška os. Parkirna mesta, postajališča in druga oprema so pomaknjena proti robovom, medtem ko je območje vzdolž Trga republike prazno mirujočega prometa. Niz evropskih zastav je odstranjen oz. premeščen na ustreznjejšo lokacijo, s čimer se sprost severni rob trga. Prostorski odnos med pročeljem parlamenta in iztekom TR je s tem približan izvornemu stanju ob izgradnji trga.

ULIČNI PROFIL ŠUBIČEVE ULICE, ZAHODNI DEL, M 1:250

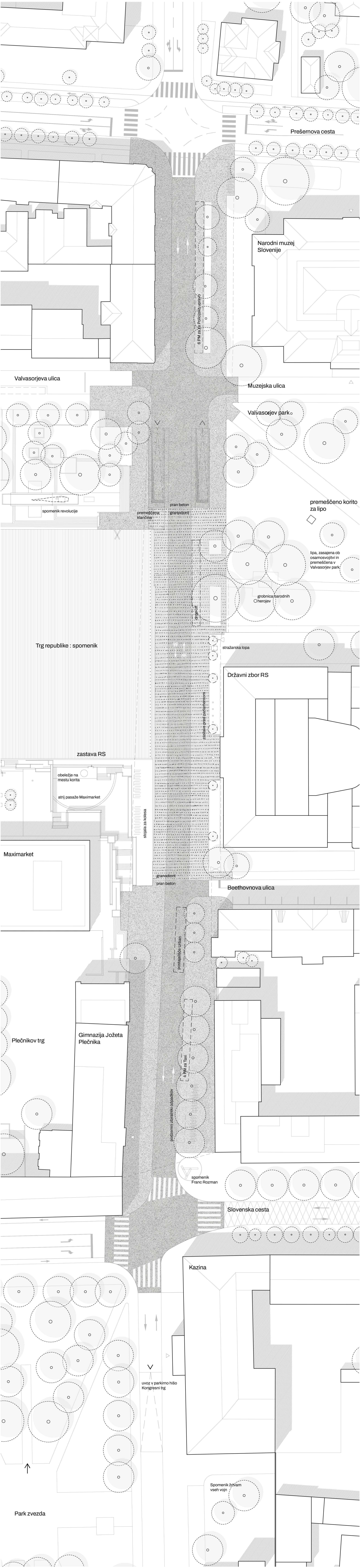
TLAKOVANJA ŠUBIČEVE ULICE, PRED PARLAMENTOM, M 1:100

TLAKOVANJE ŠUBIČEVE ULICE, ZAHODNI ROB, M 1:100

FASADA PARLAMENTA Z ZASTAVO REPUBLIKE SLOVENIJE, M 1:250

UREDITEV ŠUBIČEVE ULICE, SITUACIJA M 1:500